

Pregledni rad

Prihvaćeno: 24. svibnja 2024.

<https://doi.org/10.20901/pm.61.3.05>

Građanskopravni aspekti politike kontrole oružja

DAVORIN PICHLER

Pravni fakultet Osijek, Sveučilište J. J. Strossmayera u Osijeku

Sažetak

Politiku kontrole oružja formiraju propisi koji nameću neposredna ograničenja različitim oblicima raspolaganja oružjem. Oružje, u smislu stvarnog prava, predstavlja stvar nad kojom određena osoba ima pravo vlasništva koje svojem nositelju daje pojmovno bezgraničnu privatnu pravnu vlast nad stvari. Ograničenja koja pravni poredak nameće vlasniku oružja, u vršenju njegovih vlasničkih ovlaštenja, moraju biti razmjerna naravi potrebe za ograničenjem u svakom pojedinom slučaju. U radu će se istaknuti temeljni oblici kontrole nad posjedovanjem oružja i raspolaganjem oružjem u različitim pravnim sustavima te njihovo opravdanje iz političkih i socijalnih razloga. Analiziraju se građanskopravni aspekti ograničavanja vlasničkih ovlaštenja vlasnika oružja od strane zakonodavne, upravne i sudbene vlasti u Republici Hrvatskoj.

Ključne riječi: oružje, politika, vlasništvo, registar, jamstvo

1. Uvod

Politika kontrole oružja (*Gun Control Policy*) predstavlja regulaciju posjedovanja, korištenja, raspolaganja i pravnog prometa vatrenim oružjem.¹ Politiku kontrole oružja formiraju propisi koji nameću neposredna ograničenja različitim oblicima raspolaganja oružjem (Blocher i Miller, 2016, str. 325). Propisi koji reguliraju ovu materiju značajno se razlikuju između različitih država. Politička i pravna doktrina kojom se opravdava impostirani opseg ograničenja raspolaganja oružjem također se razlikuje između različitih političkih i pravnih sustava. Oružje u smislu građanskog,

¹ Vatreno oružje je svako prijenosno cijevno oružje koje ispaljuje, služi za ispaljivanje ili se može prepraviti za ispaljivanje sačme, zrna ili projektila djelovanjem zapaljivog potisnog sredstva (čl. 4. st. 2. Zakona o nabavi i posjedovanju oružja građana, *Narodne novine*, br. 94/2018, 42/2020, 114/2022, u daljnjem tekstu ZNPOG).

stvarnog prava predstavlja stvar² nad kojom određena osoba ima pravo vlasništva, odnosno stvarno pravo koje svojem nositelju daje pojmovno bezgraničnu privatnu pravnu vlast nad stvari (Gavella *et al.*, 2007a, str. 374). Zbog toga je važno da ograničenja koja pravni poredak nameće vlasniku oružja u vršenju njegovih vlasničkih ovlaštenja za oružje budu razmjerna naravi potrebe za ograničenjem u svakom pojedinom slučaju.³

Građanskopravni aspekti ograničavanja vlasničkih ovlaštenja vlasnika oružja od strane zakonodavne, upravne i sudbene vlasti u Republici Hrvatskoj bit će predmet analize ovoga rada. Naglasit će se oblici kontrole posjedovanja oružja i raspolaganja oružjem u različitim pravnim sustavima te njihovo opravdanje iz političkih i socijalnih razloga. Pri tome rad stavlja poseban naglasak na pravno-političko uređenje kontrole oružja u Sjedinjenim Američkim Državama jer Ustav SAD-a jamči pravo nošenja oružja (2. amandman) i jamči pravo vlasništva (5. amandman) (Smerdel, 1994, str. 41-42). U pravnom poretku SAD-a, kao pravnom poretku *common law* pravnog kruga, odnos pojedinca i društva utemeljen je na individualističkom i liberalističkom učenju i u njemu središnje mjesto zauzimaju norme privatnog prava. Također, u pravnom poretku SAD-a glavninu pravnih normi čini *case law* – sudski precedenti, tj. taj pravni sustav prilagođavanje pravnih normi potrebama u društvu prepušta sudskoj praksi. Temeljni značaj privatnih, građanskih prava, pa tako i prava vlasništva, u pravnom sustavu SAD-a možda je dublje ukorijenjen i žešće branjen nego u kontinentalnoeuropskim pravnim porecima (Gavella, 2019, str. 69-71). U tom smislu, posebno je važna činjenica da je hrvatski pravni poredak, u vrijeme svoje uključenosti u tzv. socijalistički pravni krug, zanemarivao navedene pravne institute, prije svega jamstvo prava vlasništva (*ibid.*, str. 66). Zbog toga se u radu želi istražiti i koliko je hrvatski građanskopravni poredak reintegriran u individualistički i liberalistički koncept prava vlasništva, a koliko su u njemu još prisutne tendencije iz stvarnopravnog uređenja u kojem su bili zakržljali opći instituti stvarnog prava.

Ukazat će se i na povrede prava na mirno uživanje vlasništva nad oružjem u odlukama sudova Republike Hrvatske zanemarivanjem ustavnog zahtjeva za posti-

² Stvari su tjelesni dijelovi prirode, različiti od ljudi, koji služe ljudima za uporabu. Uzima se da su stvari i sve drugo što je zakonom s njima izjednačeno (čl. 2. st. 2. Zakona o vlasništvu i drugim stvarnim pravima, *Narodne novine*, br. 91/1996, 68/1998, 137/1999, 22/2000, 73/2000, 129/2000, 114/2001, 79/2006, 141/2006, 146/2008, 38/2009, 153/2009, 143/2012, 152/2014, 81/2015, 94/2017, u daljnjem tekstu ZV).

³ Svako ograničenje slobode ili prava mora biti razmjerno naravi potrebe za ograničenjem u svakom pojedinom slučaju (čl. 16. st. 2. Ustava Republike Hrvatske, *Narodne novine*, br. 56/1990, 135/1997, 08/1998, 113/2000, 124/2000, 28/2001, 41/2001, 55/2001, 76/2010, 85/2010, 05/2014, u daljnjem tekstu Ustav RH).

zanjem pravedne ravnoteže između općeg interesa države i zaštite prava vlasnika. Također, analizirat će se uređenje sklapanja pravnih poslova u vezi s oružjem i zasnivanje registarskog založnog prava na oružje kao stvari ograničene u prometu.

Znanstveni radovi s područja ograničenja prava vlasništva nad oružjem u Republici Hrvatskoj izuzetno su rijetki. Kvalitetna znanstvena analiza preduvjet je za formiranje doktrinarnih stavova te oblikovanje i provođenje politike zakonodavca prilikom reguliranja ove materije. U tom smislu, rad će pokušati predstaviti određena rješenja ovih pitanja, *de lege ferenda*, koja bi zadovoljila privatnopravne interese nositelja stvarnih prava na oružje, ali i političkopravne, opće društvene interese.

2. Politika kontrole oružja

Legislatura može regulirati izvršavanje prava vlasništva nad oružjem zakonom (Johnson, 2006, str. 738). Takvi zakoni nameću izravna ograničenja posjedovanju oružja i raspolaganju oružjem te predstavljaju ono što se uobičajeno razumijeva pod kontrolom oružja (Blocher i Miller, 2016, str. 325). Engleska, zemlja s najdužim neprekinutim kontinuitetom pravne države, primjer je uređenja prava vlasništva nad oružjem. Od srednjovjekovnih kraljevskih dekreta, kojima se propisuje tko od slobodnih ljudi mora držati kakvo oružje, u Engleskoj se pravo na nošenje oružja javlja i kao restorativna pravda u odnosima između katolika i protestanata. Tako je prokatolički engleski monarh, kralj James II., katolicima dao isključivo pravo nositi oružje. Slavnom revolucijom 1688. godine završila je era kralja Jamesa II. Suvladari, kraljica Mary II. i William III. Oranski, uspostavili su vladavinu pod kojom je 1689. godine na snagu stupila Povelja o pravima (*Bill of Rights*) koja je, između ostalog, vratila pravo nošenja oružja protestantima. Ideološka podloga prava na nošenje oružja u Sjedinjenim Američkim Državama kao koncept je posuđena iz engleske pravne tradicije (Augustine, 2019, str. 2) i ogleđa se u 2. amandmanu Ustava SAD-a.⁴

Opća politička klima u kontinentalnoj Europi istoga razdoblja s obzirom na pravo građana da budu vlasnici oružja bila je liberalna. Određene države poznavale su institut dozvole za nošenje oružja, dok je u nekima prodaja oružja bila slobodna.⁵ Relativno liberalnu atmosferu u Europi ukinuli su Drugi svjetski rat i pojava

⁴ Drugi amandman na Ustav SAD-a određuje: “Budući da je dobro uređena Milicija nužna za sigurnost slobodne Države, pravo građana držati i nositi oružje, neće biti ograničeno” (Smerdel, 1994, str. 41).

⁵ Dvije države koje se posebno ističu u raspravama o kontroli oružja su Švicarska i Izrael. Kod izraelskih vojnika, jedinjoj subpopulaciji kojoj je oružje lako dostupno, osobno naoružanje je najčešći instrument izvršenja samoubojstava. Za ostale građane uvedeno je nekoliko ograničenja za ostvarenje prava vlasništva nad oružjem: odobrenje ministarstva unutarnjih poslova, identifikacijska oznaka radi lakšeg praćenja oružja te ograničenja građanima koji se mogu kvalificirati za

terorizma 60-ih godina 20. stoljeća koja dovodi do propisa koji uređuju kontrolu izvršavanja prava vlasništva nad oružjem.⁶

U Sjedinjenim Američkim Državama, u vezi s pitanjem reguliranja prava građana na posjedovanje i nošenje oružja, izgrađeno je cijelo polje ustavnopravne doktrine (Ruben i Blocher, 2019, str. 1435). Pri tome u uređenju tih pitanja ideologija ne igra malu ulogu.⁷ Treba istaknuti i da Sjedinjene Američke Države, u komparaciji sa slično razvijenim državama, imaju relativno malo ograničenja u odnosu na vlasništvo građana nad vatrenim oružjem. Uostalom, samo još tri države na svijetu jamče pravo na oružje svojim ustavnim odredbama: Haiti, Gvatemala i Meksiko (Charles, 2022, str. 589). Dvije glavne političke stranke u Sjedinjenim Američkim Državama dramatično se razlikuju u stavovima o tome koliko politika kontrole oružja treba biti restriktivna; naime, Republikanska stranka favorizira manju kontrolu držanja i nošenja oružja.

S obzirom na specifičnu formulaciju 2. amandmana Ustava SAD-a, razlikuju se zagovornici interpretacije prava na posjedovanje oružja kao kolektivnog prava, odnosno prava države,⁸ i zagovornici individualnog prava građana na posjedova-

dobivanje dozvole za nošenje oružja temeljena na prebivalištu, zanimanju i ulozi u nacionalnoj obrani. Zagovornici slobode nošenja oružja obično ističu Švicarsku kao zemlju s tradicijom kulture nošenja oružja, koja ima šest puta više domaćinstava koja posjeduju oružje nego Sjedinjene Američke Države. U Izraelu i Švicarskoj broj smrtnih slučajeva povezanih s oružjem značajno je manji nego u Sjedinjenim Američkim Državama kao zemlji s lako ostvarivim pravom vlasništva nad oružjem i velikim brojem komada oružja po stanovniku (Spieller, 2020, str. 112-114).

⁶ Povijesno, inicijativa za kontrolom oružja datira još iz saveza Amfiktionije u antičkoj Grčkoj. Prvi međunarodni sporazum koji ograničava uporabu kemijskog oružja (otrovni metak) bio je Strasbourški sporazum iz 1675. godine potpisan između Francuske i Svetog Rimskog Carstva (Augustine, 2019, str. 8).

⁷ Tumačenje odredbi 2. amandmana Ustava SAD-a, u smjeru prava pojedinca na nošenje oružja ili kolektivnog prava naroda, podijelilo je naciju i rezultiralo brojnim sudskim predmetima pred Vrhovnim sudom Sjedinjenih Američkih Država. Pri tome su angažirani politički odbori, lobisti i znanstvenici koji bi trebali utvrditi pravu namjeru "očeva utemeljitelja". Povijesne interpretacije 2. amandmana Ustava SAD-a variraju. Konzervativci i libertinci tvrde da amandman jamči individualno pravo na posjedovanje vatrene oružja za samoobranu. Pluralisti tvrde da 2. amandman jamči pravo na nošenje oružja samo dok je vlasnik oružja član milicije. Zagovornici individualnog prava na nošenje oružja interpretiraju njegovu osnovanost razvijenom kulturom oružja u Sjedinjenim Američkim Državama. Ta se kultura oružja temelji na mitskoj prošlosti koju obilježava burno, bezakonito društvo na granici civilizacije, s osloncem na samoodržanje pojedinca (Campbell, 2012, str. 2-81).

⁸ Interpretacija prava na posjedovanje oružja, kao kolektivnog prava, odnosno prava države, za posljedicu ima stav da pojedinci mogu posjedovati i nositi oružje samo kao dio sustava milicije. Time se zaključuje kako nema ustavne zapreke za zabranu ili ograničenje vlasništva nad oružjem. Sustav milicije u kolonijalnoj Americi, koji su poznavali i "očevi utemeljitelji", zahtijevao je da svako kućanstvo posjeduje oružje, čak i članovi kućanstva koji su isključeni iz službe u

nje oružja u cilju samoobrane.⁹ Međutim, ni u Sjedinjenim Američkim Državama pravo vlasništva nad oružjem nije neograničeno, već je predmet brojnih regulacija. Godine 1968. donesen je Zakon o kontroli oružja, kao prvi temeljni savezni propis o oružju. Nakon toga regulaciju držanja i nošenja oružja u Sjedinjenim Američkim Državama stvorit će zbirka saveznih propisa i propisa država članica. Ti propisi sadrže široke diskrecijske ovlasti službenih tijela koja odlučuju o tome zadovoljava li pojedinac zakonske uvjete za izdavanje dozvole za nošenje oružja. Takvo uređenje ogleđa se u zakonskoj formulaciji “tijelo može izdati dozvolu” (*may issue*).¹⁰ Međutim, 1987. godine Florida je prihvatila blaži sustav, odnosno propis s formulacijom “tijelo će izdati dozvolu” (*shall issue*). Takav propis zahtijeva da nadležno tijelo izda dozvolu za nošenje oružja kada podnositelj zahtjeva ispunjava određene objektivne kriterije (provjerava se ispunjava li podnositelj zahtjeva sigurnosne pretpostavke, ispunjava li standarde obuke vatrenim oružjem itd.) bez potrebe da posebno dokazuje opravdan razlog ili potrebu za nošenjem oružja. Nakon 1987. godine usvajanje takvih propisa raširilo se u ostalim saveznom državama. Danas ni jedna savezna država ne brani tzv. “skriveno nošenje”¹¹ vatrenog oružja, a samo nekoliko ih je zadržalo uređenje “može izdati dozvolu” (Charles, 2022, str. 595-597).

miliciji. Zahtijevalo se da svi ugledni građani nose oružje, uvijek ili u određenom trenutku, te da se svi muškarci, prilikom poziva u miliciju, odazovu sa svojim naoružanjem (Barnett i Kates, 1996, str. 1204-1206).

Za razliku od vojske, milicija odgovara na poziv savezne države, a ne federacije. Za razliku od vojske, milicija je sastavljena od građana i civila, a ne plaćenika i profesionalnih vojnika. Zbog toga se milicija smatrala bedom slobode, a ne oruđem tirana. Zakon o saveznoj miliciji iz 1792. zacementirao je predanost Kongresa nacionalnom oslanjanju na miliciju, zahtijevajući da se bijeli muškarci u dobi od 18 do 45 godina koji nisu izuzeti od služenja u miliciji sami naoružaju standardiziranim oružjem i opremom potrebnom za milicijsku dužnost (Merkel, 2013, str. 46-47).

⁹ Tako se navodi da je James Madison u svojim komentarima i objašnjenjima *Bill of Rights* podnesenim Kongresu opisao 2. amandman kao jamstvo građanima protiv konfiskacije “njihovog vlastitog oružja” (Barnett i Kates, 1996, str. 1212).

Vrhovni sud Sjedinjenih Američkih Država je 2008. godine, u predmetu *District of Columbia vs. Heller*, zauzeo stav da 2. amandman Ustava SAD-a štiti individualno pravo na držanje i nošenje oružja (Charles, 2022, str. 583).

¹⁰ Problem izdavanja dozvole za nošenje oružja temeljem diskrecione ocjene jest u opasnosti da diskreciona ocjena bude utemeljena na korupciji, nedopuštenim utjecajima, diskriminaciji temeljem rase ili društvenog statusa. Često su dozvole ograničene na bogate, one s političkim vezama i bijelce iako obični građani mogu imati iste ili veće potrebe za samoobranom (Johnson, 2006, str. 750).

¹¹ “Skriveno nošenje” (*concealed carry*) oružja jest praksa nošenja oružja u svojoj blizini, na sebi ili na javnim mjestima na način koji skriva oružje u prisutnosti okolnih promatrača. Nošenje suprotno od skrivenog naziva se “otvoreno nošenje” (*open carry*). U Sjedinjenim Američkim Državama dopušteni način nošenja oružja predmet je intenzivnih rasprava zagovornika “skriveno-

U Sjedinjenim Američkim Državama pravo građana na držanje i nošenje oružja razumijeva se i kao jedna od glavnih garancija slobode pod svakom vlasti, odnosno kao sigurnost od tiranije vlasti koja je uvijek potencijalna opasnost za građane (Johnson, 2006, str. 740).¹²

Značajne ustavnopravne posljedice za uređenje pitanja vlasništva nad oružjem ima odluka Vrhovnog suda Sjedinjenih Američkih Država u predmetu *District of Columbia v. Heller* iz 2008. godine. U navedenom predmetu Vrhovni sud Sjedinjenih Američkih Država ukinuo je zakon koji je zabranio gotovo svim civilima posjedovanje ručnog vatrenog oružja u gradu Washingtonu. U odluci koju je donio većinom od 5 prema 4 glasa Vrhovni sud je obrazložio da jezično i povijesno tumačenje 2. amandmana Ustava SAD-a pokazuje da on štiti pravo pojedinca da ima u vlasništvu oružje u svrhu vlastite obrane, a ne pravo države kojim ona održava sastav milicije (Vernick *et al.*, 2011, str. 2023). Međutim, iako stav Vrhovnog suda Sjedinjenih Američkih Država zauzet u predmetu *District of Columbia v. Heller* znači da je neustavan onaj zakon koji neselektivno zabranjuje vlasništvo građana nad oružjem, sudac Vrhovnog suda Antonin Scalia ipak je u navedenoj presudi istaknuo da, kao ni druga prava, pravo koje jamči 2. amandman Ustava SAD-a nije neograničeno, te da se u stavu izraženom u odluci Vrhovnog suda ništa ne smije tumačiti na način koji bi onemogućio zabranu posjedovanja vatrenog oružja kriminalcima i duševno oboljelima ili onemogućio zabranu nošenja oružja na osjetljivim mjestima kao što su škole, vladine zgrade i dr.¹³

nog” i “otvorenog” nošenja oružja. Kao argument u prilog “skrivenom” nošenju navodi se odvratanje kriminalaca od napada na žrtvu, jer kriminalac ne može biti siguran tko je naoružan, a tko nije, dok “otvoreno” nošenje oružja vodi samo preusmjerenju napada s osobe s oružjem na onu koja nema oružja. Zbog toga se ističe da “skriveni” način nošenja oružja vodi smanjenju stope kriminala. S druge strane, navodi se da taj način nošenja oružja može potaknuti kriminalce na korištenje sve destruktivnijeg oružja, koje omogućuje brže ispaljivanje kada se korisnik osjeti ugroženim, kao i smanjenje oklijevanja da oružje bude upotrijebljeno (Donohue i Ayres, 1999, str. 441).

¹² Drugi amandman Ustava SAD-a jest pravo oblikovano da spriječi ugnjetavanje od strane državne vlasti (Miller, 2013, str. 924).

¹³ U sudskom predmetu *District of Columbia v. Heller* saslušano je više od trideset stručnjaka (*amicus curiae, friend of the court*) koji su svojim savjetima pomagali sudu u donošenju odluke. Stručnjaci su bili različitog profila od Američke udruge za javno zdravstvo (*American Public Health Association*) i Nacionalne pušarske udruge (*National Rifle Association*) do Nacionalne udruge za napredak obojenih osoba (*National Association for the Advancement of Colored People*). Ti stručnjaci ponudili su argumente za i protiv vlasništva nad oružjem i njegove pravne regulacije iz perspektive javnog zdravstva pa sve do kriminoloških istraživanja te teme. Tako se ističe da je odlukom u predmetu *District of Columbia v. Heller* Vrhovni sud usvojio pristup uravnoteženih interesa koji zahtijeva da sudovi koji budu odlučivali u sličnim predmetima važu između interesa zaštićenih 2. amandmanom s jedne i interesa državne vlasti u vezi s javnom sigurnošću s druge strane (Vernick *et al.*, 2011, str. 2023).

Predsjednik Sjedinjenih Američkih Država Joe Biden potpisao je u lipnju 2022. godine prijedlog Dvostranačkog zakona o sigurnijim zajednicama (*Bipartisan Safer Communities Act*), koji je usvojen u Kongresu s podrškom i republikanaca i demokrata. Paket mjera kontrole vlasništva nad oružjem obuhvaćen tim propisom predstavlja najznačajniju federalnu legislativnu inicijativu na tom području od 1994. godine. Obveze i ograničenja prava vlasništva nad oružjem proizlaze iz ovlaštenja sudova da zaplijene vatreno oružje od vlasnika ukoliko postoji rizik da on predstavlja opasnost za sebe ili druge osobe. Propis produžuje vrijeme u kojem nadležna tijela mogu izvršiti provjeru sigurnosnih pretpostavki u odnosu na potencijalnog kupca oružja uz ovlaštenje provjere evidencije mentalnog zdravlja. Propis zahtijeva da se osobe koje se trgovinom oružjem bave kao osnovnim izvorom prihoda registriraju kao “licencirani trgovci vatrenim oružjem” (*Licensed Firearm Dealers*) i zahtijeva da izvršavaju provjeru sigurnosnih pretpostavki prije nego određenoj osobi prodaju oružje (Tucker, 2022). Zakon o zaštiti naše djece (*Protecting Our Kids Act*), usvojen u Senatu Sjedinjenih Američkih Država u srpnju 2022. godine, određuje da je nezakonito proizvoditi, prodavati, nuditi za prodaju, prenositi, naručivati ili primati “pištolj-duh” (*ghost gun*) u unutarnjoj i vanjskoj trgovini. Pri tome se “pištolj-duh” određuje kao vatreno oružje kojem nedostaje serijski broj ugraviran ili lijevan, na okviru oružja, od licenciranog proizvođača ili uvoznika. Određuje se i obveza osobi koja posjeduje oružje te otkrije krađu ili gubitak oružja da o tome unutar roka od dva dana obavijesti lokalna tijela državne vlasti uz opis oružja i mjesta gdje je oružje ukradeno ili izgubljeno te uz navođenje vremena kada je došlo do gubitka oružja. Neizvršavanje tih obveza povezano je s visokim novčanim ili zatvorskim kaznama (Cochrane i Kanno-Youngs, 2022).

3. Stvari ograničene u prometu

Sposobnost pojedine stvari da se pojavi kao objekt pravnog posla naziva se prometna sposobnost stvari. Kad bi prometna sposobnost stvari ovisila samo o npr. njezinoj uporabnoj vrijednosti, potpuno bi se isključila uloga prava u pogledu cirkuliranja stvari u prometu. Prometna sposobnost stvari nije neka stalna kategorija koju prihvaćaju na isti način svi pravni poredci. Kod prometne sposobnosti stvari do izražaja dolaze različiti socijalno-gospodarski i pravno-politički momenti (Klarić i Vedriš, 2014, str. 74). Hoće li određeni pravi poredak uskratiti nekoj vrsti stvari sposobnost da pripada pojedincima ili će tu sposobnost ograničiti u određenoj mjeri, ovisit će o vrijednostima i potrebama koje se nastoji zaštititi u određenom društvu. Pravno uređenje se u tom pogledu razlikuje od države do države i podložno je promjenama. Zakonodavac bi pri tome trebao biti vođen interesima sadašnjeg i budućeg društva te nužnim i optimalnim putovima njihova zadovoljenja (Gavella *et al.*, 2007a, str. 72). Tako se najčešće ograničava promet određenih stvari kao što su oružje, ali i lijekovi, opojne droge, eksplozivi, otrovi i sl. Za takve stvari obično se

propisuje poseban režim prometa koji obilježavaju različite restrikcije, odobrenja i evidencije (Klarić i Vedriš, 2014, str. 74).

U Republici Hrvatskoj pod vatrenim oružjem razumijeva se svako prijenosno cijevno oružje koje ispaljuje, služi za ispaljivanje ili se može prepraviti za ispaljivanje sačme, zrna ili projektila djelovanjem zapaljivog potisnog sredstva.¹⁴ Ovaj rad bit će usredotočen na oružje “kategorije B – vatreno oružje za koje je potrebno odobrenje”,¹⁵ jer je kod te vrste vatrene oružja riječ o oružju¹⁶ za koje ZNPOG određuje postupak izdavanja odobrenja za nabavu¹⁷ i taksativno određuje razloge zbog kojih se navedena kategorija oružja može nabavljati,¹⁸ kao i opće i posebne uvjete koje podnositelj zahtjeva za izdavanje odobrenja za nabavu oružja mora ispunjavati kako bi mu nadležno tijelo izdalo odobrenje.¹⁹ Također, upravo je oružje “kategorije B – vatreno oružje za koje je potrebno odobrenje” najčešći objekt građanskopravnih odnosa, kako obveznopravnih (kupoprodaja) tako i stvarnopravnih (vlasništvo, zalog).

Za navedenu kategoriju oružja obvezatan je i upis u različite javne registre koji se vode kod različitih državnih tijela s različitim pravnim učincima upisa (konstitu-

¹⁴ Čl. 4. st. 2. ZNPOG-a.

¹⁵ Čl. 7. st. 2. ZNPOG-a određuje da je to repetirajuće kratko vatreno oružje, jednostrijelno kratkocijevno vatreno oružje sa središnjom udarnom iglom, jednostrijelno kratkocijevno vatreno oružje s rubnim paljenjem, ukupne dužine do 28 cm, poluautomatsko dugocijevno vatreno oružje kod kojeg spremnik i ležište naboja zajedno primaju više od tri naboja u slučaju vatrene oružja s rubnim paljenjem, odnosno više od tri, ali manje od dvanaest naboja u slučaju vatrene oružja sa središnjom udarnom iglom, poluautomatsko dugocijevno vatreno oružje kod kojeg spremnik i ležište naboja ne mogu zajedno primiti više od tri naboja, pri čemu se spremnik može odvojiti, odnosno nije sigurno da se uobičajenim alatom ne može prepraviti u oružje kod kojeg spremnik i ležište naboja zajedno primaju više od tri naboja, repetirajuće i poluautomatsko dugocijevno vatreno oružje s glatkom cijevi ukupne dužine do 60 cm, repetirajuće dugocijevno vatreno oružje, dugocijevno oružje s jednom ili više jednostrijelnih užlijebljenih cijevi, poluautomatsko dugocijevno vatreno oružje, osim onog navedenog u kategoriji A, jednostrijelno kratkocijevno oružje s rubnim paljenjem ukupne dužine najmanje 28 cm, dugo vatreno oružje s jednostrukim okidanjem i glatkim cijevima stavljeno na tržište 14. rujna 2018. ili nakon tog datuma, jednostrijelno dugocijevno oružje s kombinacijom glatkih i užlijebljenih cijevi, poluautomatsko plinsko oružje koje se može lako prepraviti, svako vatreno oružje u ovoj kategoriji koje je prepravljeno da ispaljuje streljivo bez projektila, neškodljive nadražujuće tvari, druge aktivne tvari ili pirotehničko streljivo ili paradno ili akustično oružje.

¹⁶ U nastavku rada pojam oružje upotrebljavat će se upravo za navedenu kategoriju vatrene oružja.

¹⁷ Čl. 10. st. 1. ZNPOG-a.

¹⁸ Vatreno oružje kategorije B može se nabavljati radi bavljenja lovom, sportskim streljaštvom ili radi osobne sigurnosti (čl. 10. st. 2. ZNPOG-a).

¹⁹ Čl. 11. st. 1. ZNPOG-a.

tivnim, deklaratornim). Tako ZNPOG određuje da nadležno tijelo u svrhu kontrole nabave, registracije i kretanja oružja vodi na središnjem informacijskom sustavu ministarstva nadležnog za unutarnje poslove evidencije o izdanim odobrenjima za nabavu oružja, izdanim oružnim listovima, europskim oružnim propusnicama, o oduzetom, nađenom i predanom oružju i streljivu, o izdanim odobrenjima za unos lovačkog ili sportskog oružja i streljiva u Republiku Hrvatsku te ispravama o oružju i streljivu izdanim na temelju međunarodnih ugovora.²⁰ Pravilnik o obrascima i cijeni isprava te obrascima i evidencijama o oružju i streljivu određuje da policijska uprava/postaja na središnjem informacijskom sustavu Ministarstva unutarnjih poslova, među ostalim, vodi evidenciju²¹ o registriranom oružju kategorije B, izdanim oružnim listovima i europskim oružnim propusnicama.²² Registracija oružja u Evidenciji informacijskog sustava MUP-a nema konstitutivan karakter za stjecanje prava vlasništva nad oružjem, ali podaci iz Evidencije, kao i iz odobrenja za nabavu oružja koje nadležno tijelo izdaje na temelju podataka iz Evidencije, predstavljaju dokaz o vlasništvu nad oružjem.²³ Tako i ZNPOG određuje da Evidencija kontrole

²⁰ Čl. 67. st. 1. ZNPOG-a.

²¹ U daljnjem tekstu Evidencija.

²² Na istom informacijskom sustavu vodi se evidencija i o: podnijetim zahtjevima i izdanim odobrenjima za nabavu oružja, podnijetim zahtjevima za registraciju oružja, izdanim potvrdama o prijavljenom oružju kategorije C i prijavljenom oružju kategorije C, izdanim odobrenjima za sakupljanje starog oružja i oružju sakupljenom na temelju tog odobrenja, izdanim odobrenjima za sakupljanje oružja kategorije B i C i oružju sakupljenom na temelju tih odobrenja, onesposobljenom oružju kategorije A, B i C, oduzetom, nađenom i predanom oružju, ispravama izdanim na temelju međunarodnih ugovora (Pravilnik o obrascima i cijeni isprava te obrascima i evidencijama o oružju i streljivu, *Narodne novine*, br. 102/2009, u daljnjem tekstu POEOS).

²³ Građanima se radi držanja i nošenja oružja izdaje oružni list za držanje i nošenje oružja (čl. 7. st. 1. POEOS-a).

Oružni list za držanje i nošenje oružja jest javna isprava pomoću koje se dokazuje identitet vlasnika i oružja. Oružje kategorije B ne smije se nositi bez oružnog lista (čl. 29. st. 1. ZNPOG-a).

Za stjecanje prava vlasništva nad oružjem, na temelju pravnog posla (kupoprodaja, zamjena, darovanje), vrijede opća pravila ZV-a za stjecanje prava vlasništva nad pokretninama, odnosno potreban je valjani pravni posao (*titulus*) i predaja u samostalan posjed (*modus*). Iako ZNPOG određuje da se oružje može nabavljati samo na temelju odobrenja za nabavu vatrenog oružja izdanog od nadležnog tijela, a POEOS određuje da trgovačka društva i obrti ovlaštene za promet oružja i streljiva, kod kojih je oružje ili streljivo nabavljeno, podatke o nabavljenom oružju unose u poseban obrazac koji ovjeravaju i predaju kupcu i nadležnoj policijskoj upravi/postaji, to ne utječe na valjanost stjecanja prava vlasništva nad predmetnim oružjem. Naime, pravni posao i stjecanje vlasništva nad oružjem bit će valjani i ako pri tome nije poštovan postupak propisan ZNPOG-om i POEOS-om. Međutim, posljedica neispunjavanja tih zakonskih obveza bit će odgovornost ugovaratelja u upravnom i prekršajnom postupku. Također, za valjanost ugovora kojim se prenosi pravo vlasništva nad oružjem nije propisan poseban oblik, pa se u pravilu sklapa u usmenom obliku (Pichler, 2023, str. 41).

nabave, registracije i kretanja oružja sadrži podatke o vatrenom oružju potrebne za praćenje i identificiranje vatrenog oružja, a uključuju: vrstu, marku, model, kalibar i serijski broj svakog vatrenog oružja te oznaku na kućištu ili uvodniku metaka kao jedinstvenu oznaku koja služi kao jedinstven identifikator svakog vatrenog oružja.²⁴

4. Jamstvo prava vlasništva nad oružjem

Suvremeni pravni poredci jamče da zahvati javnopravne vlasti neće povređivati pravo vlasništva. To je emanacija garancije osobne slobode pravnih subjekata za njihovo djelovanje na imovinskopravnom području (Gavella *et al.*, 2007a, str. 354). Tako Ustav RH određuje nepovredivost vlasništva kao najvišu vrednotu ustavnog poretka Republike Hrvatske.²⁵ Također, ustavni temelj imovinskopavnog uređenja Republike Hrvatske jest i odredba Ustava RH kojom se jamči pravo vlasništva.²⁶ Ustavnim jamstvom instituta prava vlasništva pravni poredak garantira da javnopravni zahvati u vlasništvo neće biti nerazmjerni.²⁷ U tom smislu, ograničenje prava vlasništva dopušteno je ukoliko je određeno uz ispunjavanje Ustavom RH predviđenih pretpostavki zakonskog ograničenja vlasništva. Te su pretpostavke da je ograničenje vlasničkih prava potrebno radi zaštite interesa i sigurnosti Republike Hrvatske, prirode, ljudskog okoliša i zdravlja ljudi te da je osnovano na zakonu.²⁸ Također, potrebno je i da svako ograničenje prava vlasništva bude razmjerno naravi potrebe za ograničenjem u svakom pojedinom slučaju.²⁹ Osim jamstava prava vlasništva koje pruža Ustav RH, zaštitu prava vlasništva pruža i čl. 1. Prvog protokola uz Europsku konvenciju o zaštiti ljudskih prava i temeljnih sloboda.³⁰ Naime, međunarodni ugovori koji su sklopljeni i potvrđeni u skladu s Ustavom RH te objavljeni, a koji su na snazi, čine dio unutarnjega pravnog poretka Republike Hrvatske, a po pravnoj su snazi iznad zakona.³¹

Ukoliko povreda prava vlasništva bude učinjena odlukom u sudskim postupcima, zaštita se ostvaruje u postupku pred Ustavnim sudom Republike Hrvatske³²

²⁴ Čl. 67. st. 2. ZNPOG-a.

²⁵ Čl. 3. Ustava RH.

²⁶ Čl. 48. st. 1. Ustava RH.

²⁷ Vlasništvu se ne jamči apsolutna nepovredivost, nego da zahvati javnopravnih tijela neće ići preko određene granice (Gavella *et al.*, 2007a, str. 354).

²⁸ Čl. 50. st. 2. Ustava RH.

²⁹ Čl. 16. st. 2. Ustava RH.

³⁰ (Europska) Konvencija za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda, *Narodne novine, Međunarodni ugovori*, br. 18/1997, 9/1999, 14/2002, 13/2003, 9/2005, 1/2006, 2/2010, 13/2017, u daljnjem tekstu EKZLJP.

³¹ Čl. 134. Ustava RH.

³² U daljnjem tekstu USRH.

pokrenutom ustavnom tužbom.³³ Kada su iscrpljena sva pravna sredstva pred domaćim sudovima, zaštita prava vlasništva može se ostvarivati pred Europskim sudom za ljudska prava.³⁴ Od nedopuštenih zahvata u pravo vlasništva aktima zakonodavne vlasti, jamstvo vlasništva pruža zaštitu putem ocjenjivanja suglasnosti zakona s Ustavom RH i suglasnosti drugih propisa s Ustavom RH i zakonom koju provodi Ustavni sud RH.³⁵ Tako će Ustavni sud ukinuti zakon ili pojedine odredbe zakona ako utvrdi da su u nesuglasnosti s Ustavom RH te poništiti podzakonski propis kojim se vrijeđaju temeljne slobode i prava čovjeka i građanina, među koje pripada i nepovredivost vlasništva (Gavella *et al.*, 2007a, str. 359-360).

Ovdje treba istaknuti činjenicu da je svaki pravni propis, ako se razmatra društveni aspekt njegovog donošenja, politička odluka (Sokol i Smerdel, 1995, str. 6). Zato možemo postaviti pitanje kako, u tom smislu, tumačiti značenje strateškog dokumenta Vlade Republike Hrvatske koji definira ključne ciljeve i prioritete na-

³³ Čl. 62. Ustavnog zakona o Ustavnom sudu Republike Hrvatske, *Narodne novine*, br. 99/1999, 29/2002, 49/2002, u daljnjem tekstu UZUSRH; čl. 125. Ustava RH.

Ako je zbog povrede ustavnih prava dopušten drugi pravni put, ustavna tužba može se podnijeti tek nakon što je taj pravni put iscrpljen. U građanskopravnim stvarima, u kojima je dopuštena revizija, pravni put je iscrpljen nakon što je odlučeno i o tom pravnom sredstvu. Revizija će pak biti dopuštena ako je Vrhovni sud Republike Hrvatske o tom pitanju već zauzeo shvaćanje i presuda se drugostupanjskoga suda temelji na tom shvaćanju, ali bi osobito uvažavajući razloge iznesene tijekom prethodnog prvostupanjskog i žalbenog postupka, zbog promjene u pravnom sustavu uvjetovane novim zakonodavstvom ili međunarodnim sporazumima te odlukom USRH-a, Europskoga suda za ljudska prava ili Suda Europske unije trebalo preispitati sudsku praksu. Taj *circulus vitiosus* u praksi se pokušava prevladati na način da stranke Vrhovnom sudu Republike Hrvatske podnose prijedlog za dopuštenje revizije, a USRH-u podnose ustavnu tužbu. Zbog toga USRH dostavlja podnositelju ustavne tužbe tzv. "revizijsko pismo" u kojem obavještava podnositelja ustavne tužbe da će USRH, budući da je protiv pojedinačnog akta u povodu kojeg je podnesena ustavna tužba podnesen i prijedlog Vrhovnom sudu Republike Hrvatske za dopuštenje revizije, zastati s ustavnosudskim postupkom do donošenja odluke Vrhovnog suda Republike Hrvatske. Ukoliko prijedlog za dopuštenje revizije bude odbačen, podnositelj ustavne tužbe dužan je, odmah po zaprimanju, dostaviti USRH-u presliku rješenja o odbačaju prijedloga za dopuštenje revizije uz popratni dopis u kojem će se naznačiti broj predmeta USRH-a pod kojim se vodi ustavna tužba podnositelja. U slučaju da Vrhovni sud Republike Hrvatske dopusti reviziju, novu ustavnu tužbu, u povodu revizijske odluke, može se podnijeti u roku od 30 dana od njezina primitka (Pichler i Nedić, 2023, str. 333).

³⁴ U daljnjem tekstu ESLJP.

³⁵ Ako sud u postupku utvrdi da zakon koji bi trebalo primijeniti nije suglasan s Ustavom, zastat će s postupkom i zatražiti da Vrhovni sud Republike Hrvatske podnese Ustavnom sudu zahtjev za ocjenu suglasnosti zakona s Ustavom (čl. 37. st. 1. UZUSRH-a).

Pravo predložiti pokretanje postupka za ocjenu suglasnosti zakona s Ustavom i ocjenu suglasnosti drugih propisa s Ustavom i zakonom ima svaka fizička i pravna osoba. Ustavni sud može i sam pokrenuti postupak za ocjenu suglasnosti zakona s Ustavom i ocjenu suglasnosti drugih propisa s Ustavom i zakonom (čl. 38. st. 1. i 2. UZUSRH-a).

cionalne politike kontrole malog i lakog oružja. Taj dokument zove se Nacionalna strategija i Akcijski plan za kontrolu malog i lakog oružja,³⁶ a temelji se na ciljevima suzbijanja nedopuštenog trgovanja malim i lakim oružjem utvrđenim dokumentima Europske unije (Strategiji EU-a za suzbijanje nedopuštenog gomilanja i trgovanja malim i lakim oružjem i pripadajućim streljivom, Kodeksu ponašanja EU-a pri izvozu oružja i Zajedničkoj akciji Vijeća o doprinosu Europske unije borbi protiv destabilizirajućega gomilanja i širenja ručnog vatrenog oružja i lakog vatrenog oružja). Kao opći cilj NSAPKMLO-a navodi se provođenje programa povećanja opće sigurnosti smanjenjem količine oružja u zakonitom posjedu građana.³⁷ Kao operativni ciljevi NSAPKMLO-a navode se borba protiv kulture naoružanja i podizanje svijesti javnosti o problemu velike količine malog oružja.³⁸ Zašto bi smanjenje količine naoružanja u zakonitom vlasništvu građana trebalo povećati opću sigurnost? Nisu li za dobivanje nabavne dozvole za oružje građani već ispunili sigurnosne pretpostavke određene zakonom i diskrecijskom ocjenom nadležnog državnog tijela? Kojim zakonskim mjerama država može provesti taj cilj strategije? Što znači sintagma “borba protiv kulture naoružanja”?

Takvi ciljevi NSAPKMLO-a tim više su nerazumljivi kada se ima na umu da spomenuti dokumenti Europske unije, na kojima se NSAPKMLO temelji, prije svega Zajednička akcija Vijeća o doprinosu Europske unije borbi protiv destabilizirajućega gomilanja i širenja ručnog vatrenog oružja i lakog vatrenog oružja,³⁹ uopće ne spominju redukciju oružja koje je u zakonitom posjedu građana.

Nacionalna politika koja ima za cilj zadiranje u pravo vlasništva građana kao rezultat može imati pozivanje stranaka na zaštitu prava vlasništva pred ESLJP-om. Odluke ESLJP-a tada imaju utjecaj na domaću sudsku praksu, prije svega vezanu uz Protokol br. 1 uz EKZLJP kojim se uređuje zaštita prava vlasništva.⁴⁰

³⁶ Nacionalna strategija i Akcijski plan za kontrolu malog i lakog oružja, *Narodne novine*, br. 113/2009, u daljnjem tekstu NSAPKMLO.

³⁷ Poglavlje 3. t. 5. NSAPKMLO-a.

Isto navodi i Izvješće Nacionalnog povjerenstva za malo i lako oružje o provedbi Akcijskog plana za kontrolu malog i lakog oružja, <https://vlada.gov.hr/UserDocsImages/2016/Sjednice/Arhiva/30.%20-%2010.pdf> (pristupljeno 2. srpnja 2023.).

³⁸ Poglavlje 4. operativni cilj 3. i 4. NSAPKMLO-a.

³⁹ Zajednička akcija Vijeća od 12. srpnja 2002. o doprinosu Europske unije borbi protiv destabilizirajućega gomilanja i širenja ručnog vatrenog oružja i lakog vatrenog oružja kojom se stavlja izvan snage Zajednička akcija 1999/34/ZVSP, *Službeni list Europske unije*, L 191/1, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HR/TXT/PDF/?uri=CELEX:32002E0589&from=EN> (pristupljeno 2. srpnja 2023.).

⁴⁰ Vezano uz primjenu EKZLJP-a i pokretanje postupka pred ESLJP-om treba istaknuti da taj postupak pokreće sama stranka postupka. Da bi stranka ispunila formalne pretpostavke za dopuštenost svog zahtjeva ESLJP-u, a sukladno načelu supsidijarnosti, najprije mora iscrpiti sva pravna

U tom smislu, podnositelji zahtjeva i obraćali su se ESLJP-u u slučajevima kada je bilo povrijeđeno njihovo pravo na mirno uživanje vlasništva nad oružjem.⁴¹ Jamčeci “mirno uživanje vlasništva”, čl. 1. Protokola br. 1. uz EKZLJP jamči zaštitu od lišenja vlasništva (izvlaštenje u širem smislu)⁴² i ograničavanja vlasništva (uređenje uporabe vlasništva) (Gavella *et al.*, 2002, str. 53). U odnosu na pravo vlasništva nad oružjem, radi se o predmetima povezanim s oduzimanjem imovine u vezi s počinjenjem prekršaja iz ZNPOG-a i Prekršajnog zakona.⁴³ Tako je česta praksa sudova u Republici Hrvatskoj bila izricanje mjere, predviđene čl. 57. st. 1. PZ-a, oduzimanja predmeta koji je bio namijenjen ili uporabljen za počinjenje prekršaja ili je nastao počinjenjem prekršaja, kad postoji opasnost da će se taj predmet ponovno uporabiti za počinjenje prekršaja, ili kad se oduzimanje predmeta čini prijeko potrebnim radi zaštite opće sigurnosti, zdravlja ljudi, ili iz moralnih razloga. Oružje se, temeljem čl. 57. st. 4. PZ-a, moglo oduzeti i kad postupak ne završi odlukom o prekršaju kojom se okrivljenik proglašava krivim ako je to prijeko potrebno radi zaštite opće sigurnosti, zdravlja ljudi, ili iz moralnih razloga. Mjera se izricala npr. zbog počinjenja prekršaja iz čl. 30. Zakona o oružju⁴⁴ ukoliko oružje i streljivo vlasnik nije čuvao tako da nije dostupno osobi koja nije ovlaštena posjedovati ga, a osobito djeci, zaključano i odvojeno u metalnom ormaru, sefu ili sličnom spremištu koje se ne može otvoriti alatom uobičajene uporabe.

Zbog izricanja tih mjera podnositelji su u ustavnim tužbama isticali da im je povrijeđeno ustavno pravo vlasništva i da mjera nije razmjerna težini počinjenog

sredstva pred domaćim sudovima i tek joj je nakon toga dopušteno obratiti se sudu u Strasbourgu radi zaštite temeljnih ljudskih prava i sloboda. U našem pravnom sustavu traženje pravne zaštite od ESLJP-a dopušteno je nakon odluke USRH-a donesene u povodu ustavne tužbe. Uspije li podnositelj zahtjeva dokazati povredu prava iz EKZLJP-a, slijedi sljedeći pravni korak, a to je povratak pred domaće sudove i predlaganje ponavljanja postupka (Gović Penić, 2022, str. XXVI).

⁴¹ Čl. 1. 1. Protokola br. 1. uz EKZLJP određuje da svaka fizička ili pravna osoba ima pravo na mirno uživanje svojega vlasništva. Nitko se ne smije lišiti svoga vlasništva, osim u javnom interesu, i to samo uz uvjete predviđene zakonom i općim načelima međunarodnoga prava. Prethodne odredbe, međutim, ni na koji način ne umanjuju pravo države da primijeni zakone koje smatra potrebnima da bi uredila upotrebu vlasništva u skladu s općim interesom ili za osiguranje plaćanja poreza ili drugih doprinosa ili kazni.

⁴² Jamstvo vlasništva odnosi se na stečena prava vlasništva štiteći ga od nedozvoljenih zahvata javne vlasti koji imaju djelovanje izvlaštenja, što uključuje i zahvate koji su po svojoj naravi izvlaštenje u širem smislu. Dakle, od eksproprijacije u užem smislu, odnosno od toga da javna vlast oduzme u općem interesu subjektivno pravo vlasništva njegovom nositelju, od nedozvoljenog stavljanja *extra commercium* stvari koje su predmet stečenog prava vlasništva, od nedozvoljenih izvlaštenja koja se provode kao nacionalizacija (Gavella *et al.*, 2007a, str. 362).

⁴³ Prekršajni zakon, *Narodne novine*, br. 107/2007, u daljnjem tekstu PZ.

⁴⁴ Zakon o oružju, *Narodne novine*, br. 63/2007, 146/2008, 59/2012, 70/2017, u daljnjem tekstu ZO.

prekršaja.⁴⁵ Odlučujući povodom ustavnih tužbi, USRH naglašava da miješanje države u pravo vlasništva, kako bi bilo razmjerno, “mora odgovarati težini povrede, a sankcija težini kaznenog djela čijem kažnjavanju je namijenjena, a ne težini neke pretpostavljene povrede koja zapravo nije utvrđena”.⁴⁶ USRH utvrđuje da prvostupanjski i Visoki prekršajni sud u tim predmetima nisu ni pokušali sagledati učinke svoga tumačenja, odnosno primjene prava na osobnu situaciju podnositelja u svjetlu ustavnog i konvencijskog jamstva zaštite vlasništva. Sudovi su odluku o mjeri oduzimanja oružja podnositelju opravdali činjenicom da je ta mjera propisana kao obvezatna, zanemarujući ustavni i konvencijski zahtjev za postizanjem pravedne ravnoteže između općeg interesa države i zaštite imovinskih prava podnositelja (Gović Penić, 2022, str. 1372).

Sudovi u Republici Hrvatskoj svoju praksu prilagođavaju stavovima izraženim u odlukama USRH-a i ESLJUP-a, prihvaćaju žalbe okrivljenih i ukidaju odluke o oduzimanju oružja koje nisu u razmjeru s težinom počinjenog prekršaja i stupnjem počiniteljeve opasnosti.⁴⁷

Primjena načela razmjernosti pri donošenju odluke o zaštitnoj mjeri oduzimanja predmeta implementirana je i Zakonom o izmjenama i dopunama Prekršajnog zakona.⁴⁸ Zakonodavac je intervenirao u cilju rješenja tog pitanja. U tom smislu, u Prijedlogu ZID PZ-a istaknuto je da je uvedeno načelo razmjernosti, sukladno čl. 16. st. 2. i čl. 30. Ustava RH, prema kojem se zaštitna mjera ne smije izreći ako nije u razmjeru s težinom počinjenog prekršaja kao i sa stupnjem počiniteljeve opasnosti. Predloženim je izmjenama i dopunama katalog zaštitnih mjera promijenjen i prilagođen potrebama prekršajnog sudovanja. Čl. 28. ZID PZ-a propisuje brisanje

⁴⁵ Čl. 62. st. 1-3 UZUSRH-a određuje da svatko može podnijeti Ustavnom sudu ustavnu tužbu ako smatra da mu je pojedinačnim aktom tijela državne vlasti, tijela jedinice lokalne i područne (regionalne) samouprave ili pravne osobe s javnim ovlastima, kojim je odlučeno o njegovim pravima i obvezama ili o sumnji ili optužbi zbog kažnjivog djela, povrijeđeno ljudsko pravo ili temeljna sloboda zajamčena Ustavom. Ako je zbog povrede ustavnih prava dopušten drugi pravni put, ustavna tužba može se podnijeti tek nakon što je taj pravni put iscrpljen. U stvarima u kojima je dopušten upravni spor, odnosno revizija u parničnom ili izvanparničnom postupku, pravni put je iscrpljen nakon što je odlučeno i o tim pravnim sredstvima.

⁴⁶ Paragraf 44. Boljević protiv Hrvatske, <https://uredzastupnika.gov.hr/UserDocsImages/dokumenti/Presude%20i%20odluke/Boljevi%C4%87,%20presuda.pdf> (pristupljeno 11. srpnja 2023.).

⁴⁷ Tako u prekršajnom postupku Općinski sud u Osijeku odlučuje o vraćanju oružja okrivljenici koja je sef za čuvanje oružja, koji odgovara zakonskim standardima, kupila neposredno nakon što joj je oružje oduzeto i o tome izvijestila policiju. Kupnjom odgovarajućeg sefa otklonjeni su uvjeti koji omogućavaju ili poticajno djeluju na počinjenje novog prekršaja (Općinski sud u Osijeku, Ppu J-342/2019-63 od 4. prosinca 2019.).

⁴⁸ Zakon o izmjenama i dopunama Prekršajnog zakona, *Narodne novine*, br. 39/2013, u daljnjem tekstu ZID PZ.

čl. 57. PZ-a, koji je propisivao zaštitnu mjeru oduzimanja predmeta. Oduzimanje predmeta više nije zaštitna mjera jer se ona ne izriče, već se tretira kao posebna mjera zajedno s oduzimanjem imovinske koristi (*ibid.*, str. 1373).

Oduzimanje oružja i streljiva predviđeno je i odredbama ZNPOG-a. Tako će nadležno tijelo rješenjem oduzeti oružje i streljivo osobi koja prestane ispunjavati opće uvjete za izdavanje odobrenja za nabavu oružja (osoba se više aktivno ne bavi lovom ili sportskim streljaštvom; nema opravdani razlog za nabavu oružja radi osobne sigurnosti; pravomoćno je osuđena ili je protiv nje pokrenut postupak za propisana kaznena djela ili je u Republici Hrvatskoj pravomoćno kažnjena ili je protiv nje pokrenut postupak za prekršaje s elementima nasilja, zbog zlouporabe droga, oružja ili eksplozivnih tvari, za prekršaje u području lovstva; osoba ne ispunjava uvjete za siguran smještaj i čuvanje oružja).⁴⁹ Rješenje o oduzimanju oružja i streljiva te rješenje o oduzimanju i ukidanju isprava o oružju donosi nadležno tijelo. Protiv toga rješenja žalba nije dopuštena, ali se može pokrenuti upravni spor.⁵⁰

Oružje, streljivo i isprave o oružju nadležno tijelo privremeno će oduzeti odmah, i prije pokretanja upravnog, prekršajnog i kaznenog postupka, ako se radi o okolnostima koje ukazuju da bi oružje moglo biti zlouporabljeno, osobito ako te okolnosti uključuju prekomjerno uživanje alkohola, konzumaciju opojnih droga ili drugih omamljujućih sredstava, poremećene obiteljske odnose te se moraju poduzeti hitne mjere radi zaštite od nasilja u obitelji ili zaštite javnog poretka, koje se ne mogu odgađati, a činjenice na kojima treba biti utemeljeno rješenje utvrđene su ili barem učinjene vjerojatnim.⁵¹ Oduzeto oružje i streljivo čuvaju se kod nadležnog tijela kod kojeg se vodi postupak oduzimanja oružja do okončanja tog postupka.⁵² Vlasniku oružja koji u pravomoćno okončanom prekršajnom ili kaznenom postupku bude oslobođen krivnje vratit će se oružje oduzeto u upravnom postupku.⁵³ Oružje i streljivo oduzeto u pravomoćno okončanom kaznenom ili prekršajnom postupku nadležno tijelo dostavit će ministarstvu nadležnom za unutarnje poslove na daljnje raspolaganje. Za to oružje i streljivo vlasniku ne pripada naknada. O načinu raspolaganja tim oružjem i streljivom odlučuje povjerenstvo koje osniva ministar nadležan za unutarnje poslove. Način rada povjerenstva i način postupanja s oružjem oduzetim u pravomoćno okončanom kaznenom, prekršajnom ili upravnom postupku pravilnikom propisuje ministar nadležan za unutarnje poslove.⁵⁴

⁴⁹ Čl. 46. st. 1. i 2. ZNPOG-a.

⁵⁰ Čl. 48. st. 1. i 2. ZNPOG-a.

⁵¹ Čl. 49. st. 1. ZNPOG-a.

⁵² Čl. 50. st. 1. ZNPOG-a.

⁵³ Čl. 51. st. 3. ZNPOG-a.

⁵⁴ Čl. 52. st. 3.-7. ZNPOG-a.

Možemo zaključiti da je javna vlast ovlaštena, pod određenim pretpostavkama, odrediti konfiskaciju, odnosno prisilno oduzimanje bez naknade, u korist Republike Hrvatske, prava vlasništva koje neki pravni subjekt ima nad oružjem. Temeljem oduke vlasti koja određuje konfiskaciju zbiva se dvoje: osobi protiv koje je konfiskacija određena prestaje pravo vlasništva nad stvari, a Republika Hrvatska stječe pravo vlasništva nad tom stvari temeljem pravomoćne odluke suda ili konačne odluke upravne vlasti. U tom smislu, pravo vlasništva Republika Hrvatska stječe po posebnim propisima. U ne tako davnoj prošlosti javna vlast se mjerom konfiskacije služila kao kaznom (konfiscirajući ponekad i cijeli imetak pojedinih osoba). U suvremenom hrvatskom pravnom poretku ona više nema kazneni karakter, nego samo karakter sigurnosne, odnosno zaštitne mjere u kaznenom, prekršajnom ili drugom (npr. carinskom) postupku (Gavella *et al.*, 2007a, str. 475).

5. Založno pravo na oružje

Založno pravo na pokretninu osniva se kao ručni zalog (*pignus*) ili kao hipoteka na pokretnini (registarsko založno pravo).⁵⁵ Budući da ZNPOG određuje da posjedovati oružje mogu samo hrvatski državljani i državljani treće zemlje, odnosno državljani države članice Europskoga gospodarskog prostora ili Švicarske Konfederacije koji u Republici Hrvatskoj borave na temelju odobrenja za privremeni ili stalni boravak i ispunjavaju opće i posebne uvjete za izdavanje odobrenja za nabavu oružja fizičkoj osobi,⁵⁶ ručni zalog nije podesan za zasnivanje dobrovoljnog založnog prava na oružje. Naime, kod ručnog zaloga posjed ima akvizitivnu funkciju – vjerovnik stječe založno pravo na pokretninu tako da je dobiva u posjed (Gavella *et al.*, 2007b, str. 180-182). Radi se o predaji stvari u vjerovnikov nesamostalni posjed, kao osobi koja je ovlaštena kroz neko vrijeme (dok traje založno pravo) posjedovati tu stvar (*ibid.*, str. 188). Teoretski bi bilo moguće osnovati založno pravo na oružje predajom oružja u ručni zalog osobi koju odredi vjerovnik tražbine, a koja je ovlaštena, temeljem odobrenja za nabavu oružja, za posjed oružja (npr. osobi koja je s tim ciljem ispunila opće i posebne uvjete za izdavanje odobrenja za nabavu oružja fizičkoj osobi, osobi koja ima važeći oružni list te ovlaštenom trgovcu oružjem).⁵⁷ Tada je založnom vjerovniku predan samo posredan posjed oružja.

Hipoteka je dobrovoljno založno pravo koje se na stvari osniva bez predaje stvari vjerovniku u posjed i koje ga ne ovlašćuje da drži zalog u posjedu.⁵⁸ Na po-

⁵⁵ ZV *pignus* i hipoteku razlikuje s obzirom na to ima li ili nema založni vjerovnik posjed zaloga. Kod *pignusa* vjerovnik ima posjed zaloga, a kod hipoteke ga nema. U tom smislu hipoteka je moguća i na pokretnim stvarima (Klarić i Vedriš, 2014, str. 342).

⁵⁶ Čl. 3. st. 1. ZNPOG-a.

⁵⁷ Oružje kategorije B smije se prodati ili predati samo onome tko ima važeće odobrenje za nabavu oružja ili važeći oružni list te ovlaštenom trgovcu oružjem (čl. 30. st. 1. ZNPOG-a).

⁵⁸ Čl. 304. st. 1. ZV-a.

kretnim stvarima i pravima koja se mogu steći jedino upisom u javni upisnik, ili se bez upisa u takav upisnik ne smiju rabiti, moguće je osnovati hipoteku pod pretpostavkama i na način određen za to zakonom (registarsko založno pravo).⁵⁹ Na hipoteku koja se osniva na oružju primjenjuju se zakonske odredbe posebnog propisa koji uređuje taj oblik založnog prava. U hrvatskom pravnom sustavu to je Zakon o Upisniku sudskih i javnobilježničkih osiguranja tražbina vjerovnika na pokretnim stvarima i pravima.⁶⁰

Upisnik predstavlja javni registar i njegov je sadržaj svima dostupan jer se svakome mora omogućiti neposredan uvid u Upisnik. Zbog toga, a radi sigurnosti pravnog prometa pokretnina koje su predmet upisa u Upisnik, treći se ne mogu pozivati na to da nisu znali za postojanje upisa nekog prava na pokretnine (Pichler, 2023, str. 39). S druge strane, Evidencija informacijskog sustava MUP-a ne omogućuje upis prava i mjera radi osiguranja tražbina vjerovnika na oružju. Uvid u Evidenciju je ograničen i podatke iz registra može saznati samo određeni krug trećih osoba. ZNPOG određuje da Evidenciji mogu pristupati: tijela nadležna za izdavanje odobrenja za nabavu oružja i registraciju oružja te carinska tijela u razdoblju do deset godina nakon uništenja vatrenog oružja ili bitnih dijelova na koje se podaci odnose i tijela nadležna za sprječavanje, istragu, otkrivanje ili progon kaznenih djela ili izvršavanje kaznenih sankcija, u razdoblju do 30 godina nakon uništenja vatrenog oružja ili bitnih dijelova na koje se podaci odnose.⁶¹ Dakle, načelo jav-

⁵⁹ Čl. 304. st. 3. ZV-a.

Prednost založnog prava u odnosu na ostala sredstva osiguranja tražbina, ako je osnovano kao hipoteka, jest u tome da objekt založnog prava ostaje u posjedu vlasnika. Na taj način vlasnik može stvar ekonomski aktivirati i ostvarivati prihode na temelju kojih može izvršavati obvezu (vratiti dug) radi čijeg osiguranja je zasnovano založno pravo na stvar. Tako npr. streljačka društva/streljane ili zaštitarske tvrtke zaključuju ugovore o kreditu sa zasnivanjem založnog prava na oružje koje predstavlja njihova sredstva za obavljanje registrirane djelatnosti i time ostvaruju prihode kojima servisiraju kreditne obveze (Pichler, 2023, str. 39).

⁶⁰ Zakon o upisniku sudskih i javnobilježničkih osiguranja tražbina vjerovnika na pokretnim stvarima i pravima, *Narodne novine*, br. 121/2005, u daljnjem tekstu ZU.

⁶¹ Radi znanstvenog istraživanja za potrebe ovoga rada autor se podneskom obratio Policijskoj upravi osječko-baranjskoj kako bi mu se dopustio uvid u Informacijski sustav MUP-a i Evidencije koje se vode sukladno POEOS-u. U odgovoru Policijske uprave osječko-baranjske navodi se da, radi zaštite osobnih podataka, istraživaču nije moguće dopustiti uvid u Informacijski sustav MUP-a i Evidencije. Moguće je otkriti isključivo statističke podatke koji se ne odnose na pojedince (fizičke i pravne osobe kao vlasnike oružja) (Policijska uprava osječko-baranjska, broj: 511-07-18/09-383/2022 od 28. veljače 2022.).

Isključenje javnosti toga registra opravdava se zaštitom osobnih podataka pojedinaca predviđenih Uredbom (EU) 2016/679 Europskog parlamenta i Vijeća od 27. travnja 2016. o zaštiti pojedinaca u vezi s obradom osobnih podataka i o slobodnom kretanju takvih podataka te o stavljanju izvan snage Direktive 95/46/EZ, *Službeni list Europske unije*, L 119/1, u daljnjem tekstu GDPR.

nosti⁶² ne odnosi se na Evidenciju registracije vatrenog oružja. Tako je oružje kao pokretnina predmet upisa u dva registra. Prvi, Evidencija informacijskog sustava MUP-a, služi tome da nadležna tijela imaju uvid u pravo vlasništva i posjed oružja. Budući da je u odnosu na taj registar isključena primjena načela javnosti, u njega se ne vrši upis prava i mjera (založnog prava, mjera osiguranja) koji također mogu postojati u vezi s tim oružjem. Drugi registar jest Upisnik koji vodi Financijska agencija,⁶³ koja svoj rad obavlja putem područnih ureda kao detaširanih radnih jedinica.⁶⁴ Unutar FINA-e osniva se Služba upisa koja vodi Upisnik u elektroničkom obliku, a pojedina upisnička mjesta ustrojena pri pojedinim poslovnim jedinicama FINA-e povezana su u jedinstvenu bazu podataka sa sustavom upisa u realnom vremenu.⁶⁵

Treba upozoriti da isključenje načela javnosti, s obzirom na mogućnost uvida u Evidenciju informacijskog sustava MUP-a, ima negativnu posljedicu u odnosu na mogućnost zasnivanja registarskog založnog prava na oružje. Naime, budući da ne može ostvariti uvid u vlasništvo dužnika nad određenim oružjem, ovrhovoditelj ima sužene mogućnosti da založno pravo osnuje kao prisilno založno pravo na pokretninu. Na osiguranje tražbine na odgovarajući se način primjenjuju odredbe Ovršnog zakona o ovrsci radi ostvarenja tražbine.⁶⁶ Sud ovrhu određuje onim sredstvom i na onim predmetima koji su navedeni u ovršnom prijedlogu ovrhovoditelja.⁶⁷ Tako je, uz prijedlog za upis u Upisnik, predlagatelj dužan priložiti sudsko rješenje kojim se

Tako t. 2. i 28. preambule GDPR-a određuju da bi načela i pravila o zaštiti pojedinaca u vezi s obradom njihovih osobnih podataka trebala poštovati njihova temeljna prava i slobode, a posebno njihovo pravo na zaštitu osobnih podataka, bez obzira na nacionalnost ili boravište pojedinaca. Načela zaštite podataka trebala bi se primjenjivati na sve informacije koje se odnose na pojedinca čiji je identitet utvrđen ili se može utvrditi.

⁶² Načelo javnosti znači da je određeni registar javan, odnosno da je sadržaj registra svima dostupan, a uvid u registar svima slobodan (načelo javnosti u formalnom smislu). Načelo javnosti znači i da ispisi i prijepisi iz registra uživaju javnu vjeru kad je riječ o istinitosti i potpunosti te da glede svog sadržaja imaju dokaznu snagu javnih isprava (načelo javnosti u materijalnom smislu) (Gavella *et al.*, 2007a, str. 290).

⁶³ U daljnjem tekstu FINA.

⁶⁴ FINA je pravna osoba čiji je osnivač Republika Hrvatska (čl. 1. st. 1. i 2. Zakona o Financijskoj agenciji, *Narodne novine*, br. 117/2001, 60/2004, 42/2005, u daljnjem tekstu ZOFA).

⁶⁵ Čl. 2. st. 1., 3. i 4. ZU-a.

Pod sustavom upisa u realnom vremenu podrazumijeva se takav upis koji od trenutka upisa odmah i istodobno proizvodi pravne učinke i vidljiv je na svim upisničkim mjestima Službe upisa bez obzira na njihovu lokaciju (čl. 2. st. 5. ZU-a).

⁶⁶ Čl. 290. Ovršnog zakona, *Narodne novine*, broj 112/2012, 93/2014, 73/2017, 131/2020, 114/2022, u daljnjem tekstu OZ.

⁶⁷ Čl. 5. st. 1. OZ-a.

određuje osiguranje osnivanjem založnog prava na pokretninu (oružje).⁶⁸ Ako vjerovnik, ovrhovoditelj, nema saznanja o vlasništvu dužnika nad određenim oružjem, nema mogućnost u ovršnom prijedlogu specificirati oružje (vrstu, marku, tvornički broj) kao predmet ovrhe na kojem treba osnovati založno pravo. Zbog toga će u praksi založno pravo na oružje steći vjerovnik gotovo isključivo i samo kao dobrovoljno založno pravo.⁶⁹

Ovdje treba upozoriti i na to da ostvarenje prava na zaštitu osobnih podataka ne smije kao posljedicu imati nemogućnost ostvarenja legitimnih interesa vjerovnika, onemogućavati provedbu ovrhe, odnosno biti egida za skrivanje imovine i isključenje ostvarenja njezine jamstvene funkcije. I sam GDPR navodi da pravo na zaštitu osobnih podataka nije apsolutno pravo; mora ga se razmatrati u vezi s njegovom funkcijom u društvu te ga treba ujednačiti s drugim temeljnim pravima u skladu s načelom proporcionalnosti, pa tako i poštovati pravo na učinkovit pravni lijek.⁷⁰

Zbog svega navedenog može se zaključiti da razlozi pravne sigurnosti, preglednosti i povjerenja u pravni promet zahtijevaju povezivanje podataka iz Upisnika i Evidencije u istu bazu. Usklađeni podaci Upisnika i Evidencije vodili bi se u bazi podataka unutar zajedničkog informacijskog sustava Upisnika i MUP-a. Objedinjavanjem podataka u istu bazu povećava se pravna sigurnost prometa oružja jer se na jednome mjestu mogu utvrditi i pravni status oružja i sva ograničenja bitna za pravni promet oružja (založna prava, mjere osiguranja). U takvoj bazi podataka tijela nadležna za vođenje Evidencije bila bi nadležna za održavanje podataka o vlasništvu nad oružjem, a Služba upisa za održavanje podataka iz Upisnika. Zajednički bi informacijski sustav koordiniralo i njime upravljalo nadležno ministarstvo. Na taj način isključila bi se i obveza da se prijedlogu za upis u Upisnik prilažu izvadak

⁶⁸ Čl. 24. st. 1. ZU-a.

⁶⁹ Sudsko i javnobilježničko založno pravo na temelju sporazuma stranaka sklopljenom u skladu s odredbama Ovršnog zakona stječe se upisom (čl. 17. st. 1. ZU-a).

Ako se založno pravo kojim se osigurava tražbina na pokretninama stječe dobrovoljno, upis u Upisnik je tada jedna od materijalnopравnih pretpostavki za stjecanje prava te je upis u Upisnik konstitutivne naravi jer predstavlja način stjecanja tog prava. Ako do stjecanja založnog prava dolazi na temelju odluke suda, upis u Upisnik je deklaratorne naravi jer se s njime samo publicira već postojeće pravo (Jelčić, 2006, str. 110).

⁷⁰ Preambula t. 4. GDPR-a.

Na temelju prava Unije ili prava države članice kojem podliježu voditelj obrade podataka ili izvršitelj obrade zakonskom mjerom može se ograničiti opseg obveza i prava iz odredbi GDPR-a ako se takvim ograničenjem poštuje bit temeljnih prava i sloboda te ono predstavlja nužnu i razmjernu mjeru u demokratskom društvu za zaštitu ostvarivanja potraživanja u građanskim sporovima (čl. 23. st. 1. GDPR-a).

ili ovjereni prijepis isprave iz javne knjige/evidencije da je pokretnina (oružje) vlasništvo osobe dužnika, protivnika osiguranja, ovršenika.⁷¹

Treba istaknuti da se pravni promet oružja uglavnom vrši na temelju ugovora o prijenosu prava vlasništva (kupoprodaja, zamjena, darovanje) nad rabljenim oružjem.⁷² Ugovori koji su temelj za prijenos prava vlasništva nad takvim oružjem sklapaju se, u pravilu, u usmenom obliku, a do upisa novog vlasnika u Evidenciju dolazi u policijskoj upravi/stanici na šalteru odjela za poslove oružja. Pri tome službenik policijske uprave/stanice nije u mogućnosti upozoriti stjecatelja na postojanje registarskog založnog prava na oružje koje je predmet pravnog posla, jer to stvarno pravo nije predmet upisa u Evidenciju. Zbog toga postoji opasnost da oružje stečeno na taj način bude opterećeno založnim pravom, s posljedicom da založni vjerovnik svoju tražbinu namiri iz vrijednosti zaloga (oružja), dok će stjecatelj (svagdašnji vlasnik oružja) to biti dužan trpjeti (Gavella *et al.*, 2007b, str. 121). Ako bi postojala jedinstvena baza podataka iz Upisnika i Evidencije, postojanje založnog prava na oružje bilo bi vidljivo već iz Evidencije i stjecatelj ne bi morao istraživati založnopravno stanje oružja u Upisniku. U odnosu na Evidenciju ministar nadležan za unutarnje poslove trebao bi propisati način vođenja Evidencije tako da se u nju mogu upisivati podaci o postojanju registarskog založnog prava na oružje, kako je to npr. predviđeno za evidenciju o registriranim i označenim vozilima⁷³ (Pichler, 2023, str. 46).

6. Kupoprodaja novog oružja i nasljeđivanje

Odobrenje za nabavu vatrenog oružja kategorije B, radi bavljenja lovom, sportskim streljaštvom ili radi osobne sigurnosti, izdano od nadležne policijske uprave, odnosno policijske postaje ministarstva nadležnog za unutarnje poslove, izdaje se građaninu s rokom važenja od šest mjeseci od dana izdavanja.⁷⁴ Odobrenje za nabavu oružja koje nije iskorišteno u navedenom roku mora se vratiti nadležnom tijelu u roku od osam dana od isteka roka važenja.⁷⁵ Prilikom zaključenja ugovora o kupoprodaji novog oružja, kod pravne osobe ili obrta upisanog u sudski, odnosno obrtni registar za djelatnost prometa oružja, osoba odgovorna za promet oružja unosi podatke u obrazac odobrenja za nabavu vatrenog oružja.⁷⁶ Za oružje koje je na-

⁷¹ Čl. 25. st. 1. t. 2. Pravilnika o obliku i sadržaju upisnika te unutarnjem ustrojstvu i radu Službe upisa, *Narodne novine*, broj 77/2006, u daljnjem tekstu POSUUUSU.

⁷² Kupnja novog oružja, u trgovinama specijaliziranim za promet vatrenim oružjem, isključuje mogućnost da stečeno oružje bude opterećeno hipotekom.

⁷³ Čl. 165. OZ-a.

⁷⁴ Čl. 19. st. 4. ZNPOG-a.

⁷⁵ Čl. 19. st. 5. ZNPOG-a.

⁷⁶ <https://mup.gov.hr/UserDocsImages/OBRASCI/Obrazac%202020%20Odobrenje%20za%20nabavu%20oru%C5%BEja%20-%20NOVI.pdf> (pristupljeno 14. svibnja 2024.).

bavljeno na temelju odobrenja za nabavu oružja građanin mora podnijeti zahtjev za registraciju oružja i izdavanje oružnog lista nadležnom tijelu u roku od osam dana od dana nabave.⁷⁷ Podatke unesene u obrazac odobrenja za nabavu vatrenog oružja službena osoba u policijskoj upravi/stanici, na šalteru odjela za poslove oružja, uspoređuje s podacima na samom oružju (vrsta oružja, marka i model, kalibar i tvornički broj, kao i naziv ovlaštenog trgovca, čime se utvrđuje neprekinuti niz stjecanja vlasništva nad oružjem) i vrši njihov unos u Evidenciju. Za oružje koje je nabavljeno na temelju odobrenja za nabavu oružja građaninu se izdaje oružni list za držanje ili oružni list za držanje i nošenje oružja.⁷⁸

Oružje se nasljeđuje temeljem smrti fizičke osobe i u trenutku njezine smrti.⁷⁹ Dakle, nasljednik je postao vlasnik oružja u času smrti ostavitelja.⁸⁰ ZNPOG propisuje postupak u slučaju smrti vlasnika oružja i obvezuje punoljetnog člana njegove obitelji, zakonskog zastupnika, skrbnika, osobu koja je s njim živjela u zajedničkom kućanstvu ili osobu kod koje se oružje u trenutku smrti nalazilo, da odmah po saznanju o postojanju oružja obavijesti nadležno tijelo radi predaje oružja i streljiva.⁸¹ Nasljednik oružja dužan je u roku od 60 dana od dana pravomoćnosti rješenja o nasljeđivanju oružje prodati ili darovati, podnijeti zahtjev za registraciju oružja, dati onesposobiti oružje te ga zadržati ili ga se odreći u korist Republike Hrvatske bez naknade.⁸² Ukoliko nasljednik podnese zahtjev za registraciju naslijeđenog oružja, nadležno tijelo izdat će mu oružni list ako ispunjava opće i posebne uvjete iz ZNPOG-a.⁸³ Zakonski zastupnik koji želi zadržati u posjedu oružje maloljetnog nasljednika može ga registrirati na svoje ime ako ispunjava opće i posebne uvjete iz ZNPOG-a, a nasljednik oružja moći će to oružje preregistrirati na svoje ime kada ispuni opće i posebne uvjete iz ZNPOG-a.⁸⁴ Ukoliko nasljednik oružje proda, daruje ili onesposobi, dužan ga je objavit kod nadležnog tijela u roku od osam dana od

⁷⁷ Čl. 21. st. 1. ZNPOG-a.

⁷⁸ Čl. 21. st. 2. ZNPOG-a.

⁷⁹ Čl. 3. st. 1. Zakona o nasljeđivanju, *Narodne novine*, br. 48/2003, 163/2003, 35/2005, 127/2013, 33/2015, 14/2019, u daljnjem tekstu ZN.

⁸⁰ Ostavinska rasprava rezultira donošenjem rješenja o nasljeđivanju koje je deklaratorne naravi. Njime se utvrđuje ono što se već zbilo u trenutku ostaviteljeve smrti, odnosno tko je zbog ostaviteljeve smrti *ipso iure* postao njegov nasljednik i uz koje modalitete: veličinu nasljednog dijela, ograničenja i opterećenja, te koja prava zbog ostaviteljeve smrti su *ipso iure* stekle druge osobe (npr. prava na zapise) (Gavella i Belaj, 2008, str. 111).

⁸¹ Čl. 40. st. 1. ZNPOG-a.

⁸² Čl. 40. st. 3. ZNPOG-a.

Oružje kojeg se nasljednik odrekao u korist Republike Hrvatske bez naknade objavit će se po službenoj dužnosti (čl. 44. ZNPOG-a).

⁸³ Čl. 42. ZNPOG-a.

⁸⁴ Čl. 40. st. 5. ZNPOG-a.

dana prodaje, darovanja ili onesposobljavanja.⁸⁵ Ako nasljednik oružja u roku od 60 dana od dana pravomoćnosti rješenja o nasljeđivanju ne proda ili ne daruje oružje, ne podnese zahtjev za registraciju oružja, ne onesposobi oružje kako bi ga zadržao ili se ne odrekne oružja u korist Republike Hrvatske bez naknade, ili ako mu bude odbijen zahtjev za registraciju oružja, nadležno tijelo oduzet će oružje i streljivo.⁸⁶

7. Zaključak

Politiku kontrole oružja formiraju propisi koji nameću određena ograničenja osobama koje su vlasnici oružja u izvršavanju njihovih vlasničkih ovlaštenja. Opseg ograničenja ovisit će o vrijednostima i potrebama koje se nastoji zaštititi u određenom društvu. Zbog toga je u radu dan prikaz ostvarivanja politike kontrole oružja u različitim političkim i pravnim sustavima, s naglaskom na Sjedinjene Američke Države, u kojima je u vezi s reguliranjem prava građana na posjedovanje i nošenje oružja izgrađeno cijelo polje ustavnopravne doktrine. U građanskopravnom smislu oružje predstavlja stvar nad kojom određena osoba ima pravo vlasništva kao pojmovno bezgraničnu privatnu pravnu vlast nad stvari. Zbog toga je potrebno da ograničenja koja pravni poredak nameće vlasniku oružja budu razmjerna naravi potrebe za ograničenjem u svakom pojedinom slučaju.

Važni građanskopravni aspekti vlasništva oružja, kao stvari ograničene u prometu, odnose se na postupak izdavanja odobrenja za stjecanje prava vlasništva nad oružjem i njegovog upisa u različite javne registre koji se vode kod različitih državnih tijela s različitim pravnim učincima upisa (konstitutivnim, deklaratornim). U radu je posebno problematizirano pitanje postojanja registarskog založnog prava na oružje. Interesi pravne sigurnosti, preglednosti i povjerenja u pravni promet zahtijevaju povezivanje podataka iz Upisnika sudskih i javnobilježničkih osiguranja tražbina vjerovnika na pokretnim stvarima i pravima i Evidencije MUP-a o registriранom oružju na središnjem informacijskom sustavu u istu bazu radi zaštite založnog vjerovnika i stjecatelja prava vlasništva nad oružjem.

Zahvaljujući jamstvu prava vlasništva, ograničavanje i oduzimanje bilo čijih stvarnih prava nije dopušteno ni u općem, odnosno javnom interesu osim kad su ispunjene one pretpostavke koje su za to odredile norme Ustava RH i međunarodnih ugovora svojim pravilima o jamstvu vlasništva. Te su pretpostavke da je ograničenje vlasničkih prava potrebno radi zaštite interesa i sigurnosti Republike Hrvatske, prirode, ljudskog okoliša i zdravlja ljudi te da je osnovano na zakonu. Također, potrebno je i da svako ograničenje prava vlasništva bude razmjerno naravi potrebe za ograničenjem u svakom pojedinom slučaju. U odnosu na povredu prava na mirmo

⁸⁵ Čl. 41. ZNPOG-a.

⁸⁶ Čl. 45. ZNPOG-a.

uživanje vlasništva nad oružjem, podnositelji zahtjeva obraćali su se i ESLJP-u. Radi se o predmetima povezanim s oduzimanjem imovine (oružja) u vezi s počinjenjem prekršaja iz ZNPOG-a i PZ-a. Odlučujući povodom ustavnih tužbi, USRH naglašava da miješanje države u pravo vlasništva, kako bi bilo razmjerno, “mora odgovarati težini povrede, a sankcija težini kaznenog djela čijem kažnjavanju je namijenjena, a ne težini neke pretpostavljene povrede koja zapravo nije utvrđena”. U tom smislu, sudovi u Republici Hrvatskoj svoju praksu prilagođavaju stavovima izraženim u presudama ESLJUP-a te prihvaćaju žalbe okrivljenih i ukidaju odluke o oduzimanju oružja kada to nije u razmjeru s težinom počinjenog prekršaja i stupnjem počiniteljeve opasnosti. Također, izmjenama i dopunama PZ-a katalog zaštitnih mjera promijenjen je i prilagođen potrebama prekršajnog sudovanja. Oduzimanje predmeta (oružja) više nije zaštitna mjera jer se ona ne izriče, već se tretira kao posebna mjera zajedno s oduzimanjem imovinske koristi.

Kao sintezu možemo istaknuti da u našem suvremenom pravnom poretku postoji nemali broj ograničenja vlasničkih ovlaštenja za oružje, ali i da kreatori nacionalne politike kontrole oružja kao cilj ističu zadiranje u pravo vlasništva građana nad tom vrstom stvari i time sužavaju prostor za djelovanje pravila općeg stvarnopravnog uređenja. Je li takav smjer razvoja regulacije vlasništva nad oružjem poželjan ili nije, iz sociološkog, političkog, gospodarskog ili drugog vidokruga, pitanje je na koje odgovor trebaju dati i stručnjaci odgovarajućih struka. Zaključci izneseni u ovom radu postići će svoju svrhu potaknu li na istraživanje i traženje odgovora na navedena pitanja. U tom smislu dani su i određeni prijedlozi za regulaciju istaknute problematike *de lege ferenda*, pri čemu eventualna zakonodavna inicijativa treba biti vođena s ciljem inauguracije pravne sigurnosti i zaštite kako pojedinačnih, vlasničkopravnih, tako i općih društvenih interesa.

LITERATURA

Knjige i članci

- Augustine, A. O. (2019) “Second Amendment and the Gun-Control Controversies: A Flaw in Constitutional Framing and an Antinomy of American Conservatism”, *Journal of Forensic Legal & Investigative Sciences*, 5 (3), str. 1-16.
- Barnett, E. R. i Kates, B. D. (1996) “Under Fire: The New Consensus on the Second Amendment”, *Emory Law Journal*, 45 (4), str. 1140-1259.
- Blocher, J. i Miller, A. H. D. (2016) “What Is Gun Control? Direct Burdens, Incidental Burdens, and the Boundaries of the Second Amendment”, *University of Chicago Law Review*, 83, str. 295-355.

- Campbell, P. J. (2012) *The Original Intent of the Second Amendment: What the Debates at the Constitutional Convention and the First Congress Say About The Right to Bear Arms*. Oklahoma: Oklahoma State University.
- Charles, D. J. (2022) "Securing Gun Rights by Statute: The Right to Keep and Bear Arms Outside the Constitution", *Michigan Law Review*, 120 (4), str. 581-644.
- Donohue, J. i Ayres, I. (1999) "Nondiscretionary Concealed Weapons Law: A Case Study of Statistic, Standards of Proof, and Public Policy", *Oxford University Press*, 1 (1-2), str. 436-470.
- Gavella, N. (2019) *Privatno pravo*. Zagreb: Narodne Novine.
- Gavella, N., Alinčić, M., Hrabar, D., Gliha, I., Josipović, T., Korać, A., Baretić, M. i Nikšić, S. (2002) *Europsko privatno pravo*. Zagreb: Pravni fakultet Sveučilišta u Zagrebu.
- Gavella, N. i Belaj, V. (2008) *Nasljedno pravo*. Zagreb: Narodne Novine.
- Gavella, N., Josipović, T., Gliha, I., Belaj, V. i Stipković, Z. (2007a) *Stvarno pravo*. Sve-zak prvi. Zagreb: Narodne novine.
- Gavella, N., Josipović, T., Gliha, I., Belaj, V. i Stipković, Z. (2007b) *Stvarno pravo*. Sve-zak drugi. Zagreb: Narodne novine.
- Gović Penić, I. (2022) *Izabrana praksa Europskog suda za ljudska prava i građanski postupci pred hrvatskim sudovima*. Zagreb: Organizator.
- Jelčić, O. (2006) "Upisnik sudskih i javnobilježničkih osiguranja tražbina vjerovnika na pokretninama i pravima" u Tatjana, J. (ur.) *Hrvatsko registarsko pravo*. Zagreb: Narodne novine.
- Johnson, J. J. (2006) "A Second Amendment Moment: The Constitutional Politics of Gun Control", *Brooklyn Law Review*, 71 (2), str. 715-796.
- Klarić, P. i Vedriš, M. (2014) *Građansko pravo*. Zagreb: Narodne novine.
- Merkel, G. W. (2013) *The Second Amendment and the Constitutional Right of Self-Defense*. New York: Columbia University.
- Miller, A. H. D. (2013) "Text, History, and Tradition: What the Seventh Amendment Can Teach Us About the Second", *The Yale Law Journal*, 122 (4), str. 852-938.
- Pichler, D. (2023) "Registarsko založno pravo na oružju", *Pravni vjesnik*, 39 (1), str. 35-52.
- Pichler, D. i Nedić, T. (2023) "Preventing Co-Owners From Using Co-Owned (Common) Property", *Proceedings of the International Scientific Conference "Social Changes in the Global World"*, 1 (10), str. 325-336.
- Ruben, E. i Blocher, J. (2019) "From Theory to Doctrine: An Empirical Analysis of the Right to Keep and Bear Arms After Heller", *Duke Law Journal*, 67 (7), str. 1434-1509.
- Smerdel, B. (1994) *Ustav Sjedinjenih Američkih Država*. Osijek: Panliber.

- Sokol, S. i Smerdel, B. (1995) *Ustavno pravo*. Zagreb: Informator.
- Spieller, L. (2020) "Gun Control in America: A Global Comparison", *Research Journal of Justice Studies and Forensic Science*, 8 (7), str. 109-122.
- Vernick, J. S., Rutkow, L., Webster, D. W. i Teret, S. P. (2011) "Changing the constitutional landscape for firearms: The US supreme court's recent second amendment decisions", *American Journal of Public Health*, 101 (11), str. 2021-2026.

Web izvori

- Boljević protiv Hrvatske. Dostupno na: <https://uredzastupnika.gov.hr/UserDocsImages/dokumenti/Presude%20i%20odluke/Boljevi%C4%87,%20presuda.pdf> (pristupljeno 11. srpnja 2023.).
- Cochrane, E. i Kanno-Youngs, Z. (2022) "Biden Signs Gun Bill Into Law, Ending Years of Stalemate", *The New York Times*, 25. srpnja 2022. Dostupno na: <https://www.nytimes.com/2022/06/25/us/politics/gun-control-bill-biden.html> (pristupljeno: 6. lipnja 2023.).
- Izvjешće Nacionalnog povjerenstva za malo i lako oružje o provedbi Akcijskog plana za kontrolu, malog i lakog oružja. Dostupno na: <https://vlada.gov.hr/UserDocsImages//2016/Sjednice/Arhiva//30.%20-%2010.pdf> (pristupljeno: 2. srpnja 2023.).
- Republika Hrvatska. Ministarstvo unutarnjih poslova. Obrasci. Dostupno na: <https://mup.gov.hr/UserDocsImages/OBRASCI/Obrazac%20%20-%20%20Odobrenje%20za%20nabavu%20oru%C5%BEja%20-%20NOVI.pdf> (pristupljeno: 14. svibnja 2024.).
- Tucker, E. (2022) "These are the gun control laws passed in 2022", *CNN*, 31. prosinac 2022. Dostupno na: <https://edition.cnn.com/2022/07/30/us/gun-control-laws-2022/index.html> (pristupljeno: 5. lipnja 2023.).
- Zajednička akcija Vijeća od 12. srpnja 2002 o doprinosu Europske unije borbi protiv destabilizirajućega gomilanja i širenja ručnog vatrenog oružja i lakog vatrenog oružja kojom se stavlja izvan snage Zajednička akcija 1999/34/ZVSP. Dostupno na: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HR/TXT/PDF/?uri=CELEX:32002E0589&from=EN> (pristupljeno: 2. srpnja 2023.).

Pravni izvori

- (Europska) Konvencija za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda, *Narodne novine, Međunarodni ugovori*, br. 18/1997, 9/1999, 14/2002, 13/2003, 9/2005, 1/2006, 2/2010, 13/2017.
- Nacionalna strategija i Akcijski plan za kontrolu malog i lakog oružja, *Narodne novine*, br. 113/2009.
- Ovršni zakon, *Narodne novine*, br. 112/2012, 25/2013, 93/2014, 55/2016, 73/2017, 131/2020, 114/2022.

- Policijska uprava osječko-baranjska, broj: 511-07-18/09-383/2022 od 28. veljače 2022.
- Pravilnik o obliku i sadržaju upisnika te unutarnjem ustrojstvu i radu Službe upisa, *Narodne novine*, br. 77/2006.
- Pravilnik o obrascima i cijeni isprava te obrascima i evidencijama o oružju i streljivu, *Narodne novine*, br. 102/2019.
- Prekršajni zakon, *Narodne novine*, br. 107/2007.
- Uredba (EU) 2016/679 Europskog parlamenta i Vijeća od 27. travnja 2016. o zaštiti pojedinaca u vezi s obradom osobnih podataka i o slobodnom kretanju takvih podataka te o stavljanju izvan snage Direktive 95/46/EZ [2016] L 119/1.
- Ustav Republike Hrvatske, *Narodne novine*, br. 56/1990, 135/1997, 08/1998, 113/2000, 124/2000, 28/2001, 41/2001, 55/2001, 76/2010, 85/2010, 05/2014.
- Ustavni zakon o Ustavnom sudu Republike Hrvatske, *Narodne novine*, br. 99/1999, 29/2002, 49/2002.
- Zakon o Financijskoj agenciji, *Narodne novine*, br. 117/2001, 60/2004, 42/2005.
- Zakon o izmjenama i dopunama Prekršajnog zakona, *Narodne novine*, br. 39/2013.
- Zakon o nabavi i posjedovanju oružja građana, *Narodne novine*, br. 94/2018, 42/2020, 114/2022.
- Zakon o nasljeđivanju, *Narodne novine*, br. 48/2003, 163/2003, 35/2005, 127/2013, 33/2015, 14/2019.
- Zakon o oružju, *Narodne novine*, br. 63/2007, 146/2008, 59/2012, 70/2017.
- Zakon o Upisniku sudskih i javnobilježničkih osiguranja tražbina vjerovnika na pokretnim stvarima i pravima, *Narodne novine*, br. 121/2005.
- Zakon o vlasništvu i drugim stvarnim pravima, *Narodne novine*, br. 91/1996, 68/1998, 137/1999, 22/2000, 73/2000, 129/2000, 114/2001, 79/2006, 141/2006, 146/2008, 38/2009, 153/2009, 143/2012, 152/2014, 81/2015, 94/2017.

Sudska praksa

Općinski sud u Osijeku, Ppu J-342/2019-63 od 4. prosinca 2019.

Davorin Pichler

CIVIL LAW ASPECTS OF GUN CONTROL POLICY

Summary

Gun control policy is formed by regulations that impose direct restrictions on various forms of gun possession. A weapon, in the sense of real law, represents a thing on which a certain person has the right of ownership, which gives its bearer conceptually unlimited private legal authority over that thing. The restrictions that the legal order imposes on the owner of the weapon, in the exercise of his ownership rights, must be proportionate to the nature of the need for the restriction in each individual case. The paper will highlight the basic forms of control over the possession and disposal of weapons in different legal systems and their justification for political and social reasons. The paper will analyze the civil law aspect of limiting the ownership rights of gun owners by the legislative, administrative and judicial authorities in the Republic of Croatia.

Keywords: Weapon, Policy, Ownership, Registry, Guarantee

Davorin Pichler, izvanredni profesor Pravnog fakulteta Osijek.

E-mail: davorin.pichler@pravos.hr